YÜKSEKÖĞRETİM FİNANSMANI

Mustafa KALE[1]

Özet: Eğitim, özellikle de yükseköğretim bir ülkenin gelişimi ve kalkınmasında son derece önemli bir role sahiptir. Yükseköğretime yapılan yatırım, ayrılan kaynaklar hem dünyada hem de Türkiye'de her geçen gün artmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde çok ciddi gelişmeler sağlanmasına rağmen yeterli düzeye ulaştığımız söylenemez. Her geçen gün artan talebin karşılanabilmesi ayrılan kaynakların miktarı ve etkili kullanımına bağlıdır. Ayrılan kaynakların kamu ağırlıklı oluşu nedeniyle yeterince kaynak ayrılamaması ve özel sektör yatırımlarının istenen düzeye ulaştırılamaması aşılması gereken ciddi bir sorun olarak durmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı yükseköğretim finansmanının mevcut durumunu ortaya koymaktır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

***Anahtar Kelimeler**: Eğitim Finansmanı, Yükseköğretim Finansmanı, Yükseköğretim*

FINANCE IN HIGHER EDUCATION

Abstract: Education, especially higher education, has an important role in the development of a country. Investments and sources that are reserved for higher education increase steadily both in Turkey and in the world. In our country, we have important developments, but we could not reached the point we desired yet. It is important to leave the adequate sources and use them effectively to meet that demand. The most important problem in this context is that big parts of the sorces are leaved by state institutions and the sources leaved from private institutions are not adequate. The main purpose of this research is to determine the current status of financing of higher education. Research is realized with general survey model.

***Keywords:** Educational Finance, Finance in Higher Education, Higher Education*

Giriş

Ülkelerin eğitim, bilim ve teknolojideki düzeyi, başta ekonomik, sosyal, kültürel, yönetsel ve demokratik boyutlar olmak üzere gelişmişliğin temel ölçütü olarak kabul edilmektedir. Yükseköğretim düzeyi, o ülkenin her açıdan temel göstergesidir. Artık kalkınmışlık

1 Yrd.Doç.Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf öğretmenliği ABD. Ankara. mkale@gazi.edu.tr

düzeyi, insan gücünün kalitesine bağlı hale gelmiştir.

Türkiye 1965 yılı İnsani Gelişme Endeksi'nde 0.438 puanla 174 ülke arasından 152. sıradaydı. 1998 yılı göstergelerine göre 0.732 puanla 85. sıraya kadar yükselmişti. Türkiye İnsani Gelişim Göstergesi'nde 2007 yılından beri gelişmiş ülkelerden biridir. 182 ülke arasında 79. sırada yer alırken (www.wikipedia.org), 2010 verilerine göre 0.679 İnsani Gelişmişlik Endeksi ile 83. sırada yer almaktadır (www.undp.org/).

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar yükseköğretimde nicelik açısından önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 1933 yılında Darülfünun'un İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmesi ile başlayan gelişme süreci, halen yürürlükte olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1981 yılında Türkiye'de lise üstü eğitim-öğretim veren beş tür "yükseköğretim kurumu" vardı: Üniversiteler, Akademiler, Bakanlıklara bağlı 2 yıllık meslek yüksekokulları ve konservatuarlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 3 yıllık (1979' da bazıları 4 yıla çıkarıldı) eğitim enstitüleri ve YAYKUR(1974, Mektupla öğretim) (YOK, 2007; s.43). Zaman içerisinde birçok yükseköğretim kurumu açılmış ve son yıllarda açılanlarla birlikte 2010-2011 eğitim-öğretim yılında devlet üniversitelerinin sayısı 102'ye, vakıf üniversitelerinin sayısı da 52'ye, son kurulanlarla birlikte devlet ve vakıf üniversitelerinin toplamı 154'e ulaşmıştır.

Tablo-1 Yıllara Göre Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı	Öğretim Elemanı Sayısı
	Toplam	Toplam
2005-2006	2.181.217	84.785
2006-2007	2.291.762	89.329
2007-2008	2.372.136	98.766
2008-2009	2.757.828	100.504
2009-2010*	3.529.334	105427

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2009.
*ÖSYM 2009-2010 verilerinden alınmıştır.

Yükseköğretimde toplam öğretim elemanı sayısı, 2009-2010'da 10.5427'dir. Bunların 14.571' Profesör, 7.827'si Doçent, 19.783'ü Yardımcı Doçent, 16.438'i Öğretim Görevlisi, 7.808'i Okutman, 3.135'i Uzman, 35.777'si Araştırma Görevlisi, 18'i Çevirmen ve 70'i de Eğitim plancısı olarak görev yapmaktadır (www.osym.gov.tr). Zaman içinde gerçekleştirilen önemli sayısal gelişmelere rağmen öğretim elemanlarının sayı ve nitelik yönünden geliştirilmesi bir zorunluluktur. Özellikle yeni kurulan üniversiteler başta olmak üzere üniversitelerimizin fiziki altyapı ve öğretim elemanı ihtiyaçları devam etmektedir.

2009-2010 eğitim-öğretim yılında üniversitelerde 1.917.117 örgün, 1.557.217'i de açık öğretimde olmak üzere toplam 3.529.334 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunlardan 816.320'si ön lisans, 2.033.492'si lisans, 183.870' de Lisans üstü ve 35.517'si de diğer yükseköğretim kurumlarında öğretime devam etmektedir. (www.osym.gov.tr).

Yükseköğretimde okullaşma oranı 2008-2009 öğretim yılı rakamlarıyla bürüt %44,27, net %27,69'dur.

Üniversite, yalnız bilgiyi toplayan, geliştiren ve yayan bir eğitim kurumu olmaktan çok, yeni bilgilerin oluşturulmasına önem veren bir yükseköğretim kurumunu zorunlu kılmakta ve öğretim elemanlarının daha yaratıcı ve üretken olmalarını gerektirmektedir (Çoruh, 1992, s.101).

Küreselleşme, piyasa ekonomilerine geçiş ve özellikle hizmetlerin serbest dolaşımı yönündeki hızlı gelişmeler nedeniyle yükseköğretim, Birleşmiş Milletler, UNESCO, OECD, AB Komisyonu, Dünya Bankası ve hatta Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların da öncelikli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Bilgi toplumuna ve ekonomisine geçiş sürecinde değişik toplum kesimlerinin üniversiteden artan beklentileri; daha fazla öğrenciye eğitim vermek (yığınlaşmak), yeni üretilen bilgileri de kapsayacak şekilde programlarını genişletmek (academic expansion), eğitimde teoriğin yanında uygulamaya yönelmek (relevance), toplumla güçlü köprüler kurarak kalkınmaya daha fazla katkıda bulunmak, paydaşlarına hesap verebilen yapılar (accountability) oluşturmak ve tüm bu beklentileri azalan kamu kaynakları ile karşılayabilmektir. Bir taraftan artan beklentiler, diğer taraftan azalan kamu kaynaklarını dengelemek isteyen üniversiteler, daha fazla özerklik (autonomy) sağlayarak, gelir kaynaklarını artırıp çeşitlendirmek ve daha verimli yönetim modelleri

geliştirmek için yeni arayışlar içindedir (YOK, 2007, s.14).

Yöntem

Bu araştırmanın temel amacı yükseköğretimin bugünkü finansman durumunu ortaya koymaktır. Mevcut durumun bilinmesi kuşkusuz yapılacak çalışmalara ve sorunların çözümünde alınacak tedbirlere yardımcı olacaktır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Alanla ilgili literatür taraması yapılmış, ilgili kuruluşların yayınladığı istatistiklerden de yararlanılarak yorumlanmıştır.

Eğitim Finansmanına Etki Eden Faktörler

Eğitim finansmanı sadece bir kaynak sorunu olmayıp ülkenin ve eğitimin makro şartları ile ilişkili geniş bir alandır. Ülkenin kamu yönetimi sistemi ve ekonomik gelişmişliği ile sektörler arasında kaynakların dağıtımı, eğitimin yönetim ve karar verme süreci, demografik yapı ve nüfus artış hızı, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik özendirme ve engellere bağlı olarak oluşan eğitim talebi, eğitimin finansmanını doğrudan veya dolaylı olarak belirlemektedir. Diğer taraftan eğitimin finansman sorununu bir kaynak sorunu olarak daraltılması durumunda; kaynağın miktarı ve yeterliği ile beraber kaynağın kullanımı da bu kapsama alınmak zorundadır.

Bu faktörlere ilave olarak eğitim finansmanını politik çevre de etkilemektedir. Ülkenin siyasi tercihi eğitimin finansman kaynaklarını belirlemektedir. Özel sektörü teşvik eden veya engelleyen bir siyasi tercih, özel sermaye birikiminin eğitime yönelmesi ile doğrudan ilgilidir (TDV, 1996).

Eğitim Finansmanının Kaynakları ve Kullanımı

Eğitim finansmanı tarih içerisinde sırasıyla dini organizasyonlar, gönüllü kuruluşlar, kamu ve özel sektör tarafından karşılanmıştır.

Modern devletin oluşumu ile beraber eğitim giderek kamu faaliyeti olarak geliştiğinden, finansmanda önemli ölçüde kamu ekonomisi kapsamında görülmüştür. Ancak kamunun eğitime en fazla müdahale ettiği, finansmanını tümüyle karşıladığı dönemlerde ve rejimlerde bile kamu dışı kaynakların eğitim için kullanıldığı görülmektedir. Bu durum özellikle geleneği olan köklü eğitim kurumları ve din eğitimi için söz konusudur. Özellikle yüksek öğretim diğer eğitim tür ve kademelerine

göre kamu finansmanına daha az bağımlıdır.

Eğitimin finansmanı başlıca üç kaynaktan karşılanmaktadır. Bunlar; kamu kurumları, özel sektör (gönüllü kuruluşlar ve ticari kurumlar) ve halkın veya tüzel kişilerin gönüllü olarak veya mali teşvikler neticesinde yaptıkları ayni veya nakdi bağışlar ile zorunlu katkılardır (TDV, 1996).

Eğitim (başta ilk ve orta öğretim olmak üzere) temelde kamu finansmanına dayanmaktadır. Nitekim eğitimde özel sektörün en yüksek olduğu OECD ülkelerinde bile eğitime yapılan toplam harcamaların %98 -%74'ü kamu tarafından sağlanmaktadır. Bunun temelde iki sebebi vardır. İdeolojik ve ekonomik. İdeolojik bağlamda devlet, resmi ideolojiyi yaymak ve toplumdaki ayrılıkları gidermenin aracı olarak eğitimi görmektedirler. Ekonomik açıdan ise iki sebebe dayanmaktadır; Birincisi eşitliğin sağlanması, ikincisi ise eğitimin hem tüketim hem de yatırım özellikleri olan bir hizmet olmasıdır. Yatırım özelliği ile eğitim, ferdi geliri arttıran, ekonomik büyümeyi sağlayan veya en azından hızlandıran bir hizmettir. Bu açıdan eğitim tüm kamu malı gibi görülmese de en azından "karma mal" olarak düşünülmektedir. Karma malın ağırlıklı olarak kamu tarafından finanse edilmesi gerekmektedir (OECD, 1992).

Aslında eğitim finansmanının kaynağı kamu ağırlıklı olmakla beraber kamu içinde veya dışında bazı çatışmaların varlığı söz konusudur. Zaten eğitimin finansmanında tartışılan alternatiflerin temeli de bu çatışmalara dayanmaktadır (OECD, 1992).

Kamu ve özel sektör arasındaki çatışma temelde ekonomik olmaktan çok politik ve idaridir. Bu politik sorun iki noktadan kaynaklanmaktadır. (1) Eğitimi kimin yöneteceği? (2) Nereye, ne kadar yatırım yapılacağı gibi politik kararları kim alacaktır?

Kamu ve özel sektör arasındaki eğitimin finansmanı konusundaki farklılaşmaya rağmen gelişmiş batı ülkelerinde yaygın ve başarılı koalisyon örnekleri bulunmaktadır. Bunun ilk adımı özel okullara yapılacak iktisadi ve mali destektir. Bu, dördü koalisyon tipi olmak üzere altı ayrı finansman yapısı altında olabilir (TDV, 1996). Bunlar; 1-Özel sektör tarafından kurulup, öğrenim ücretleri ile finanse edilen okullar, 2-Özel sektörce kurulan, kısmen kamu yardımı ile desteklenen okullar, 3-Özel sektörce kurulan, kamu personelini eğitmesi karşılığında ücret alan kuruluşlar, 4-Proje üretimi, denetimi veya bilgi satışı sayesinde kamudan gelir elde eden üniversiteler, 5-Kamu tarafından kurulup işletilen, özel sektör personelini eğiterek özel sektörden kazanç elde

eden okul ve kurumlar, 6-Tümüyle kamu tarafından kurulup, finanse edilen okullar.

Batılı örneklerde görülen etkileşimin daha çok kamudan özel sektöre kaynak akışı şekline dönüştüğünü, ancak eğitimin genel çerçevesi (yönetim, program,standart geliştirme, ders kitabı. vb.) konusunda kamunun özel kesime yetki ve denetim imkânı vermeme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Yükseköğretim Finansmanı

Makro seviyede kamu eğitim harcamalarının miktar ve bileşimini belirleyen değişik faktörler söz konusudur. Bunlar; (1) arz, (2) talep, (3) eğitimdeki nitelik değişmesi ve (4)teknolojik gelişmeden kaynaklanan değişkenler olabilir.

Talebin büyüklüğü dışında eğitimde arzı belirleyen en önemli faktör, ülkenin genel kalkınmışlık seviyesi ile eğitime tahsis edebildiği kaynaktır. Kalkınmışlık seviyesi daha ileri ülkelerin eğitim talebinin tümünü karşılayacak arz yaratabilme ve bunu sağlayacak harcama yapabilme yeteneğine sahip olduğu kabul edilmektedir (TDV, 1996).

Eğitim talebinin ve bundan kaynaklanan harcamaların belirleyicileri politik tercih, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlu faktörlerdir.

Son otuz yılda (1980-2009) Türkiye'de eğitim arzı, bir başka ifade ile öğrenci kapasitesi ilköğretimde 6.842.372'den, 10.916.643'e, liselerde 1.054.937'den 4.240.139'a ve yüksek öğretimde 237.369'dan 2.757.828'e yükselmiştir (MEB, 2009-2010).

Yükseköğretime olan bu talep artışı sadece Türkiye'ye özgü bir durum değildir. Başta OECD ülkeleri olmak üzere tüm ülkelerde talep artışlarına paralel olarak yükseköğretimdeki okullaşma oranları ve öğrenci sayılarındaki artışlar dikkati çekmektedir. Dünya genelinde 1991 yılında 68 milyon civarında olan yükseköğretim öğrenci sayısı 2004 yılında 132 milyona ulaşmıştır. OECD ülkelerinde 1995 yılında %37 olan yükseköğretimdeki okullaşma oranı 2007 yılında %57'ye yükselmiştir(OECD, 2008).

Çeşitli ülkelerde uygulanan eğitim ve yükseköğretim finansmanı modelleri üç başlık altında toplanabilir (Hesapçıoğlu, 1994; Karakütük, ,s.223); 1. Kamusal (Doğrudan) Finansman: Eğitim bir kamusal (toplumsal) mal sayılır ve eğitim harcamalarının tümü toplumdan

sağlanan vergilerden oluşan devlet bütçesinden karşılanır. 2. Karma (Kısmi) Finansman: Eğitim, yarı kamusal mal ya da karma mal olarak görülür ve eğitim için gerekli parasal kaynakların bir bölümü alınan vergilerden devletçe karşılanır, bir bölümü de hizmeti alan öğrencilerden alınır. 3. Özel (Dolaylı) Finansman: Eğitim özel (kişisel) mal olarak görülür. Dolayısıyla, eğitimden yararlanan birey ve aileleri ya da bireyin öğrenimini destekleyen kuruluşların (merkezi-yerel yönetim, işverenler ya da gönüllü örgütlerin) bu hizmetin bedelini ödemeleri beklenir.

Türk Eğitim Sistemi'nin finansman yapısı genel hatlarıyla kamu kaynaklarına dayanmaktadır. Kamu dışı kaynakların toplam eğitim finansmanı içindeki payı oldukça düşüktür. Kamu dışı kaynaklar; öğrenim ücreti (yükseköğrenim öğrencilerinden cari hizmet maliyeti öğrenci katkı payı adı altında alınan ücret), döner sermaye işletmelerinin kârı, halk katkısı, hizmet sunumları ve bağışlardan oluşmaktadır. Kamu kaynakları ise; konsolide bütçeden tahsis edilen ödenek ve yükseköğretim kurumlarına "hazine yardımı" adıyla yapılan yardım, özel idare katkıları, öğrenim ve harç kredisi geri ödemeleri (Yurt-Kur için) ile fon ve ek kaynak geliridir.

Esasen Anayasamız eğitimi vatandaş bakımından hak, devlet bakımından da görev kapsamında ele almakla finansman konusunu kamusal çerçeveye yönlendirmiş olmaktadır.

Türkiye'deki en belirgin sosyal politika önceliklerinden birisi eğitimdir. Eğitimde yapılmaya çalışılan reform çabalarının sonucu olarak 1995-2004 yılları arasında kamu eğitim harcamaları Türkiye için reel olarak yaklaşık %90 oranında artarken artış oranı aynı dönem itibarıyla OECD ülkeleri için ortalama %42 düzeyindedir. Bu sonuçta özel eğitim harcamalarının payının artması önemli bir faktördür. Zira aynı dönemde kamu eğitim harcamalarının toplam eğitim harcamaları içerisindeki payı %96'dan %90'a gerilerken, OECD için de %80'den % 74'e düşme söz konusudur (OECD, 2008; Türkmen, 2009, s.14).

Türkiye'de 2005 verilerine göre devlet üniversitelerinin gelir kaynakları içinde bütçenin payı % 57,üniversite döner sermayesinin payı % 38, öğrenci katkısının payı % 4, diğer gelirlerin payı ise sadece % 2 dir. 1990 sonrası eğilime bakıldığında, bütçe finansman payının % 80'lerden bu düzeye düştüğü, döner sermaye gelirleri ile finansmanın ise % 20'lerden hemen hemen iki katına çıktığı görülmektedir. Devlet, üniversiteleri kendi ürettiği kaynaklarla, bir başka ifadeyle özel finansmanla baş başa bırakmak eğilimindedir (YOK, 2007, s.59).

2005 yılı itibariyle yükseköğretim bütçesinin toplam bütçe içindeki payı % 3,4, toplam eğitim bütçesi içindeki payı %26, GSMH içindeki payı ise % 1,1 dir. Tüm öğrenciler hesaba katıldığında, bütçe ödeneklerinde öğrenci başına cari harcama 1197 dolar düzeyindedir. Sadece örgün öğretimdeki öğrenciler hesaba katıldığında, bütçe ödeneklerinde öğrenci başına cari harcama 1.938 dolara yükselmektedir. Bu rakam OECD ortalamasının dörtte birine tekabül etmektedir (YÖK, 2005, s.125).

Tablo.2' de görüldüğü gibi, ülkemizde son on yılda toplam eğitim ödeneklerinin genel bütçe içindeki payı %9,2 ile %13,5 arasında, GSMH payı ise %2,3 ile %4,18 arasında değişmiştir. Son üç yılda toplam eğitim ödeneklerinde bir artış gözlenmektedir. Ancak Türkiye, GSYİH'dan eğitime ayırdığı pay bakımından OECD ülkeleri arasında her yıl sonuncu sırada yer almıştır (YÖK, 2005, s.125).

Tablo 2: MEB ve Yükseköğretim Bütçe Ödeneklerinin Genel Bütçe ve GSMH'ya Oranları, 1995-2005

Yıllar	MEB Bütçesi		YÖK Bütçesi		Toplam Eğitim Bütçesi	
	Genel Bütçeye Oranı %	GSMH'ya Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %	GSMH'ya Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %	GSMH'ya Oranı %
1995	10.3	1.40	3.2	0.90	13.5	2.30
1996	7.2	1.57	2.6	0.80	9.8	2.37
1997	8.1	2.01	3.1	0.80	11.2	2.81
1998	8.4	2.53	2.9	0.86	11.3	3.39
1999	8.9	2.66	2.8	0.84	11.7	3.50
2000	7.1	2.68	2.2	0.84	9.3	3.52
2001	8.4	2.64	2.8	0.89	11.2	3.53
2002	7.6	2.65	2.5	0.89	10.1	3.54
2003	6.9	2.87	2.3	0.94	9.2	3.81
2004	8.5	3.06	2.6	0.93	11.1	3.99
2005	9.5	3.09	3.4	1.09	12.9	4.18

Kaynak: YÖK: Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, Ankara, Kasım.2005,s.121,122.

Son on yılda yükseköğretime ayrılan bütçe ödeneklerinin genel

bütçe içindeki payı % 2,3 ile % 3,4 arasında, GSMH payı ise % 0,8 ile % 1,09 arasında değişmiştir.

Tablo 3'te sabit fiyatlarla öğrenci başına verilen ödenekte YTL bazında önemli bir artış görülmemektedir. 2001 krizinin yarattığı düşüşün ancak 2005 yılında giderilebildiği görülmektedir. 2001 krizi yaşanmamış olsaydı bugün geldiğimiz durumdan çok daha iyi noktada olabilirdik.

Tablo 3: Örgün Eğitimdeki Öğrenci Başına Bütçe Ödeneği, 1995-2005 (sabit fiyatlarla YTL, cari fiyatlarla ABD $)

Yıl	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
2005 Fiyatlarıyla YTL	2646	2996	3379	3802	3813	4053	2896	3076	3541	3353	4095
Ödenek ABD $	1538	1509	2195	2002	1924	1934	1125	1463	2059	2153	3072

Kaynak: YÖK: Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, Ankara, Kasım.2005,s.124

Tablo 4'te görüldüğü gibi devlet üniversiteleri özellikle döner sermaye ve diğer işletme gelirlerini artırarak, bütçe ödeneklerine yakın özkaynak yaratmaya başlamışlardır. Ancak, yaratılan bu kaynaklar büyük oranda tıp fakülteleri olan üniversitelerimizin hastane gelirlerinden oluşmakta, diğer işletme gelirleri ve öğrenci katkı paylarında önemli bir artış gözlenmemektedir.

Tablo 4: Devlet Üniversitelerinin Gelirlerinin Kaynaklarına Göre Dağılımı, 1995-2005 (%)

Yıllar	Devlet Bütçesi	Döner Sermaye	Diğer Öğrenci Katkı Payları
1995	69	27	4
1996	65	28	7
1997	57	38	5
1998	61	34	5
1999	60	35	5
2000	57	38	5
2001	52	44	4

2002	52	44	4
2003	57	39	4
2004	56	40	5
2005	57	38	4

Kaynak: YÖK: Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, Ankara, Kasım.2005,s.132.

2003 yılından itibaren üniversitelerin döner sermayeleri hükümetin kararlarıyla önemli kayıplara uğramıştır. Bunlar arasında Hazine payının %9'dan %15'e çıkarılması, hastane tedavi faturalarından büyük oranlarda açıklamasız kesintiler yapılması, bütçe uygulama talimatındaki fiyatlara uygulanan oranın 0,700'den 0,593'e düşürülmesi ve Bütçe Uygulama Talimatının KDV'siz olarak hazırlanması vb.leri sayılabilir (YOK, 2007, s.65).

Vakıf üniversiteleri, üç ayrı finansman kaynağına sahiptirler: (1) Kurucu vakfın katkısı, (2)Öğrenci harçları, (3) Devlet yardımı. Belirtilen gelirlerin oransal değişimleri, vakıf üniversitelerine göre değişmektedir.

Gelirlerin dağılımları bakımından vakıf üniversitelerini iki gruba ayırmak mümkündür. İlk gruptaki vakıf üniversitelerinde güçlü bir vakıf bulunup gelirlerin büyük oranı, kurucu vakıf tarafından karşılanmaktadır. İkinci gruptakilerde ise, üniversite gelirlerinin büyük oranı öğrenci harçlarından sağlanmaktadır. Vakıf üniversitelerinin sayıca büyük bölümü ikinci gruba girmektedir. Vakıf üniversitelerinin öğrenciden aldıkları öğrenim ücretleri, üniversitelere ve bir üniversite içinde programlara göre farklılık göstermektedir (YOK, 2007, s.66). 2010 yılı itibarıyla KDV hariç ücretler, 5.500 YTL ile 30.000 YTL arasında değişmektedir (OSYM.2010).

Türkiye'de YURT-KUR' un gelir ve harcamalarını eğitim finansmanında ele almak yaygın olmamakla beraber eğitimin dolaylı finansman yanını oluşturan barınma ve kredi faaliyetleri, Batılı ülkelerde eğitim finansmanı içinde yer almaktadır. Öğrencilere sağlanan barınma, öğrenim ve katkı kredileri ile çeşitli sübvansiyonlar, eğitim talebini artıran, gelir dağılımı adaletsizliğinden kaynaklanan fırsat ve imkân eşitsizliğini gideren transfer türü harcamalardır ve eğitimin finansmanı kapsamında olmak zorundadır.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen

ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabadır. Bu nedenle eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür.

Dünya, başta teknolojide olmak üzere hızlı gelişme ve değişmelere sahne olmaktadır. Ekonomilerin uluslar arası oluşu ve birbirlerine bağımlı hale gelmeleri, kıyasıya rekabet ortamının giderek artması, kalite faktörünü ön plana çıkarmaktadır. Ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesi toplumsal ve bireysel refah düzeylerinin artırılması, doğal ve insan kaynaklarının etkili şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesi ile olanaklıdır.

Genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olan ülkemizde; bir yandan bilgi toplumu çağından geri kalmamak, diğer yandan dışa açık Türk ekonomisi içinde rekabet gücünün artırılması açısından, insan kaynaklarına daha fazla yatırım yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Böylece insan kaynaklarının geliştirilmesi yoluyla hızlı ve istikrarlı bir ekonomik büyüme ve sosyal gelişmenin gerçekleşmesi sağlanmış olacaktır. Zira iyi eğitilmiş insan gücü kalkınmanın itici gücü olmaktadır.

Herkese yetenekleri ölçüsünde kaliteli eğitim imkânının sağlanması, insan kaynaklarının üretken ve problem çözücü niteliklerle donatılarak, Milli Eğitimimizin genel ve özel amaçları doğrultusunda yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda her kademede eğitimin geliştirilmesi ve fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde yaygınlaştırılması, başka deyişle, eğitim sorunlarının çözümü temelde, kaynak sorununun çözümüne bağlı bulunmaktadır. Öngörülen eğitim reformunun gerçekleştirilmesi eğitime ayrılan kaynakların arttırılması ve etkili kullanılması ile sağlanabilir.

Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında öncelikle devletin, kendisine düşen görevi gereğince yerine getirmesi zorunluluğu vardır. Bu, aynı zamanda eğitimin en öncelikli sektör olarak kabul edilmesinin de doğal bir sonucudur.

Türkiye, Cumhuriyet döneminde azımsanmayacak kaynaklarını eğitime tahsis ederek önemli gelişmeler sağlamasına karşın, ulaşılması gereken sosyal ve ekonomik hedefleri gerçekleştirmede, dar boğazlarını tamamen aşamamış ve hızla artan nüfusunun eğitim talebini yeterince karşılayamamıştır. Bu bakımdan kamu kaynaklarının artırılması kritik önem taşımaktadır. Diğer yandan, kamu kaynaklarının arttırılması yanında, eğitim kalitesinin yükseltilmesi açısından yeni kaynaklar

bulunması zorunluluğu da gündeme gelmektedir. Bu kaynak kullanımı ile ilgili olarak yapılması gerekenler şu şekilde özetlenebilir (MEB, 1996); (1) Kaynak Tahsisi ve Kullanımda Etkinlik ve Yeniden Yapılanma (A. Kaynak tahsis eden kurumlara ilişkin yeni yaklaşım ve öneriler, B.Kaynak kullanan kurumlara ilişkin yeni yaklaşım ve öneriler), (2) Kamu kaynaklarının artırılması, (3) Özel kesimin eğitime özendirilmesi, (4) Eğitim maliyetlerine eğitimden yararlananların katılımı, (5) Eğitime gönüllü katkıların teşviki ve organizasyonu, (6) Okul dışı eğitim imkânlarının mevcut eğitim kapasitesine kazandırılması.

KAYNAKÇA

ÇORUH, Mithat. (1992), T.C. Başbakanlık, Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite, Ankara.

HESAPCIOĞLU, Muhsin. (1994). İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ., İstanbul.

Karakütük, Kasım. (2006), "Yükseköğretim Finansmanı", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 17: 219-242.

OECD, (1992), Public Educational Expenditure, Cost and Financing, Paris.

(1992), Education at a Glance, OECD Indicators, Paris.

(2008), Education at a Glance (OECD Bir Bakışta Eğitim 2008).

(2008), Tertiary Education for the Knowledge Society.

ÖSYM, (2010), ÖSYS Yerleştirme:Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.

www.osym.gov.tr/dosya/1-6146/h/e11ogretimelemanstatusay.xls (Erişim 05-12-2010).

www.osym.gov.tr/dosya/1-56183/h/e1ogrencisayozettablosu.xls (Erişim 05-12-2010).

MEB, (1996), 15.Milli Eğitim Şurası, Ankara.

(2008), MEB İstatistikleri, www.meb.gov.tr (Erişim 10-12-2010).

(2010), Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2009-2010.

TDV, (1996), Türk Eğitim Sistemi "Alternatif Perspektif" ,Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

TÜİK. (2009), Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara.

Türkmen, Fatih. (2009), Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Finansman Modeli Önerisi, DPT Yayınları, Yayın No : 2787, Ankara.

YÖK, (2007), Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi, Ankara.

(2005), Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, Ankara.

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsani_Geli%C5%9Fme_Endeksi#2009_Raporu (Erişim 10-12-2010).

http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/TUR.html(Erişim 10-12-2010).